

Sobre LA BELLA DORMENT

per Irene de Puig

Segell alemany del 1964

Argument

Una princesa és maleïda per una bruixa: si cosint es punxa, aleshores morirà, però una fada intenta treure-li poder a l'encanteri i el reformula dient que en punxar-se amb una filosa, caurà adormida durant cent anys, fins que un veritable petó d'amor la despertarà (fet que aconseguix el Príncep Encantador després de vèncer diversos perills).

Aquesta versió bàsica ha patit modificacions, en les successives reedicions, que han anat complicant la història (detallant, per exemple, la infància de la princesa, la intervenció segona de la bruixa, les aventures del príncep o l'enfrontament de la parella amb l'ogressa-sogra).

Aquest conte de fades està classificat com: Aarne-Thompson tipus 410.

Origen

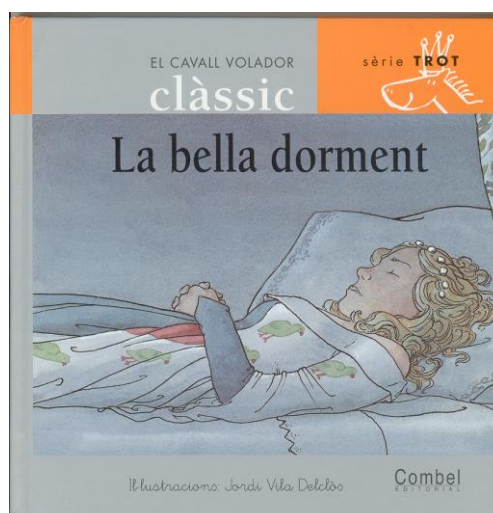
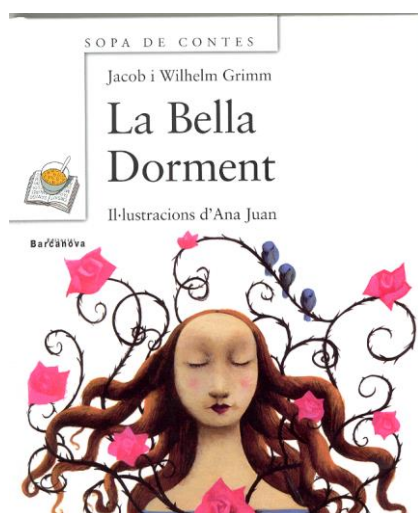
S'ha assenyalat que a la *Saga Volsunga*, text islandès escrit en prosa a finals del XIII, ja hi ha l'embrió d'aquesta història. En aquesta saga s'expliquen les aventures de l'heroi germànic Sigfrid que deixa Brunilda i correspon a la versió més arcaica de *El Cantar de los Nibelungs*, que es basa en poesies tradicionals anteriors.

El 1634 amb el títol de "*Sol, Lluna i Talia*" es troba al recull de contes del *Pentamerone* de Giambattista Basile. El *Pentamerone* es diu així perquè imita la famosa obra *El Decameró* de Boccaccio. El de Basile era un conte per adults, explicat per un aristòcrata per als aristòcrates, accentuant preocupacions com ara la fidelitat marital i l'herència. Aquí Talia és el nom original de la Bella dorment.

El 1679, Charles Perrault adapta el conte i li dona el nom de *La bella dorment*, però tot i ser diferent del de Basile en conserva certs elements. L'edita a *Històries i contes de temps passats*, amb el títol de "*La Belle au bois dormant*", amb el qual és fa universalment conegut. La versió de Perrault és un conte aristocràtic per explicar a una audiència de l'alta burgesia, inculcant la paciència i la passivitat femenines.

Noms de la princesa

El nom de la princesa ha estat inestable. A *Sol, Lluna i Talia*, l'anomenen Talia, però Perrault la va anomenar Aurora, com la seva filla. Al 1812 els germans Grimm publiquen una nova versió del conte, feta a partir de la de Perrault, al seu *Kinder- und Hausmärchen* i li posen per títol "Rosaspina". Algunes traduccions del conte de Grimm li diuen Rosamond. Txaiovski va canviar el nom de la filla, en la traducció, a la mare: Aurora. El 1959, Disney es va basar en aquesta versió per realitzar la seva pròpia adaptació i portar la història al cinema.

Versions: Diferències entre versions

Tant en el conte alemany com en el francès la història succeeix de manera similar fins al moment del despertar de la princesa. Només en varien detalls com el nombre de les fades (13 en el primer, 8 en el segon) o els presents que reben els convidats durant el festí que fan després del bateig (plats d'or en el primer, estoigs d'or en el segon). En la taula següent especificuem aquestes diferències, però també d'altres.

	Encanteri	Fades	Regals	Final
Perrault	Els pares no són víctimes d'encantament	12 + 1	Estoig d'or	Segueix després del casament.
Grimm	Els pares són víctimes d'encantament	7+1	Plats d'or	Acaba amb el casament.

Mentre el relat dels germans Grimm és bastant simple, per donar-li més encant i senzillesa, Perrault afegeix comentaris perspicaces i fins i tot comentaris humorístics. Un aspecte que se li ha criticat a la versió de Perrault té a veure amb el masclisme que s'adverteix, per exemple, entre els dons que li lliuren les fades: l'escriptor francès no hi afegeix la "intel·ligència", cosa que sí fan els germans Grimm. També diu que la punxada es va deure al fet que la princesa era "atabalada", la qual cosa tampoc contradiu el que s'ha esmentat, però sí que proporciona un cert caire sexista.

Després del casament, el conte de Perrault continua amb les perversitats de la mare del príncep, amb moltes característiques d'ogressa, que vol menjar-se els nens i la princesa.

En el primer els pares de la nena, no són víctimes de l'encantament, en el segon, sí. No obstant això, tots dos tenen el mateix comú denominador: la lluita entre el bé i el mal i la caracterització de les diferents personalitats, moltes vegades antagòniques, que es presenten a través del relat. El bé triomfa sobre el mal, la qual cosa atorga al conte un caràcter formador i moralitzant.

Carles Riba, que es basa en la versió dels Grimm, la traduí al català amb el nom d'Englantina (1935). A la versió cinematogràfica de Walt Disney, en dibuixos animats, hi ha canvis de contingut, com la lluita entre el Príncep i el drac i els senglars diabòlics.

El ballet de La bella dorment

La bella dorment és un ballet, basat en la versió de Charles Perrault, amb un pròleg i tres actes. La coreografia és de Marius Petipa i el llibret d'Ivan A. Vsevolozsky i del mateix Petipa, i la música de Piotr I. Txaikovski. Es va estrenar al Teatre Mariinski de Sant Petersburg, el 3 de gener de 1890.

Argument

Pròleg: Al palau del Rei Florestá es festeja el bateig de la seva filla, la princesa Aurora. A la festa estan convidades sis fades i cadascuna s'apropa al bressol de la nounada per donar-li el seu regal. Apareix la malvada bruixa Carabosse i, furiosa perquè no va ser convidada a la festa, llança una maledicció sobre la nena: "quan compleixi setze anys morirà en punxar-se amb un fus". Els reis i la cort estan horroritzats amb la maledicció de Carabosse i llavors apareix la fada de les Liles, que encara no havia lliurat el seu regal a la nena, i diu: "el meu regal és que aquesta nena no morirà, caurà en un somni i serà despertada per un petó d'amor".

Primer acte: Quan la princesa Aurora compleix setze anys fan una festa a palau. Els reis, han prohibit tots els fusos en el seu regne. A la festa han estat convidats quatre prínceps de diferents parts del món que han vingut a sol·licitar la mà de la princesa. Ballen l'Adagio de la Rosa. Mentre transcorre la festa una vella s'acosta a la princesa Aurora i li regala un objecte que mai no havia vist: un fus. Aurora, encantada amb l'estrany present, juga amb ell i es punxa, caient immediatament en un profund son. La vella no és altra que Carabosse, que es burla del dolor de pares i amics, però llavors es presenta la Fada de les Liles i els recorda el regal que ella li va atorgar. Amb un encanteri fa dormir tota la cort i després cobreix el castell amb un bosc espès.

Segon acte: Han passat cent anys. En una clariana del bosc el Príncep Désiré passa pel palau. La fada de les Liles fa que el príncep tingui una visió on veu la princesa Aurora. El príncep s'enamora de la princesa i li demana a la Fada que el porti al seu costat. La fada de les Liles el condueix pel bosc fins que arriben al palau. Allà descobreix a la bella dorment envoltada per la seva cort, també dorment, la besa i ella i tota la cort desperten.

Tercer acte: En el saló del palau se celebren les noces de la princesa Aurora amb el príncep Désiré. Ballen per a ells diversos personatges: el Gat amb Botes i la Gata Blanca, la Caputxeta Vermella i el Llop, la Ventafocs i el príncep Fortuna, l'Ocell Blau i la princesa Fiorina, cortesans i cortesanes; per finalitzar ballen, el grand pas de deux, la princesa Aurora i el príncep Désiré. Aquest tercer acte recrea altres contes de Perrault com *El Gat amb Botes*, *L'Ocell Blau* i *la princesa Fiorina*, *La Caputxeta Vermella*...

Interpretació

Per la tradició mitològica *La bella dorment* és equivalent al mite de Persèfone, heroïna que personifica, a la vegada, la nit calmada i serena que segueix al dia i la llum celeste invadida per l'hivern. El príncep representa el sol del matí i el de la primavera, que revifa la vida de la princesa i la ressuscita com fa la primavera

amb la terra. El son és el repòs, és la nit, és l'hivern. La Bella reposa enmig de mates i bardisses.

Com a mite cosmològic intenta explicar el misteri de la generació. El fet que es punxi cosint ve de les referències mitològiques (el fil de la vida, les parques...). El conte seria, doncs, un exemple de la inevitabilitat del destí.

S'ha volgut buscar una interpretació psicoanalítica a aquesta història: quan la princesa es fa gran, es punxa i li surt sang (la menstruació, però també la pèrdua de la virginitat) i llavors reposa (l'embaràs) fins que desperta com a mare. Crítiques feministes veuen el símbol misogin de la passivitat de la dona (que només dorm fins que és rescatada i el seu nom queda ocult sota la bellesa física del títol de l'obra).

A part d'aquesta anàlisi, el conte ha estat interpretat majoritàriament com un mite de fenòmens naturals, especialment a la llum dels noms donats als nens de la bella dorment: el sol i la lluna, l'alba i el dia, s'interpreten fàcilment com caràcters figurats.

És també un conte d'iniciació. La princesa recorre les habitacions del palau com si d'un laberint es tractés, sense saber què busca però gaudint de la seva llibertat i autonomia.

PRINCE FLORIMOND FINDS THE SLEEPING BEAUTY

Obra de 1890 de l'alemany Alexander Zick (1845 - 1907)

La sang que brolla ens diu que hom no es pot fer gran sense dolor, impunement. Tota prova iniciàtica té risc. És un fragment que ve de l'apartat següent, però que em sembla més adequat que vagi aquí.

El príncep necessita ser valent per arribar a la Bella (qui cerca, troba!). Com Èdip, la Bella no escaparà al destí. La ignorància de la vella és l'eina del destí.

El conte apel·la a la curiositat, a la set de coneixement inevitable, perill, destí i metamorfosi, tot per assolir la felicitat.

Psicològicament ens adverteix: No podem badar i hem de tenir cura de tots els detalls perquè, com en aquest cas, no avisar a la fada dolenta, ens pot portar complicacions.

Presència de la fada dolenta

André Lefevre relaciona la fada dolenta amb la Fatumàntica, mentre que Sébillot, Husson i Dillaye pensen amb una ogressa (llegendes locals de la Alta Bretanya, t. II). La llegenda egípcia presenta en el part de Montemonia a Luqsor, d'Ahmasi a Deir i de Cleopatra a Erment, a set fades padrines. Això fa pensar en els set lipikis hindús (esperits) que prenien notes durant la vida dels homes sobre els set plànols de la seva consciència (sensació, emotivitat, intel·ligència, intuïció, espiritualitat, voluntat i presència del que és diví). Així es determinava el destí de l'individu a la seva nova encarnació. Les seves bones accions anteriors es convertien en dots innates.

També hi apareixen fades dolentes a les *Chroniques du Roy*, on s'explica que assistiren al naixement d'Ogier el Danès; a *Perceforest* (s. XIII) hi són durant el part de la reina Zelandina. També a *L'hereuse peine* (Mme. de Murat). A *La biche au bois* i a *Le serpent vert* trobem dues fades que havien estat oblidades. A vegades, enlloc d'adormir-se, les fades es converteixen en pedra com passa a *La reina de les abelles* de Grimm; *L'arbre que canta*, *L'ocell que dorm* i *El fidel Joan*,

de Carnoy. A *La bella i la bèstia* les dues germanes dolentes es converteixen en estàtues.

Simbologia

Tradicionalment, s'ha considerat el fus com a símbol de les Parques que teixeixen la vida humana. És, per tant, signe de fatalitat; la teoria freudiana, però, l'interpreta com un emblema fàl·lic.

A la major part d'aquests contes la donzella s'adorm després de punxar-se, generalment amb un fus. Loeffler-Delachaux (*Symbolisme des Contes de fées*, 1949) en referir-se a la simbologia del fus, parla de les prostitutes sagrades dels temples d'Afrodita, que es presentaven amb el cap cenyit per un fil; aquest pentinat fou adoptat per Ariadna, el nom de la qual significaria fus; després, basant-se en la paraula fenícia *Khr*, demostra que la paraula creu (d'on ve la paraula creuament) es relaciona amb l'activitat sexual; i en anglès antic *rod* significa, a la vegada, creu i verga. Després de la seva curiosa demostració, l'autora conclou afirmant que el fil representa la perpetuació de l'espècie. Des d'aquest punt de vista, és clar que a *L'adroite princesse* les filoses de les dues princeses, Nonchalante i Babillarde, es trenquen quan aquestes són seduïdes, i que el rei s'assabenta que només "la filosa de Finette va ser l'única que va quedar intacta". Laideronnette, instruïda per la seva fada bona, aconsegueix vèncer la seva repugnància vers Serpentin vert. Brunhilda queda submergida en un somni letàrgic per haver-se punxat amb una espina (Beauvois, *Histoire légendaire des Francs*, V).

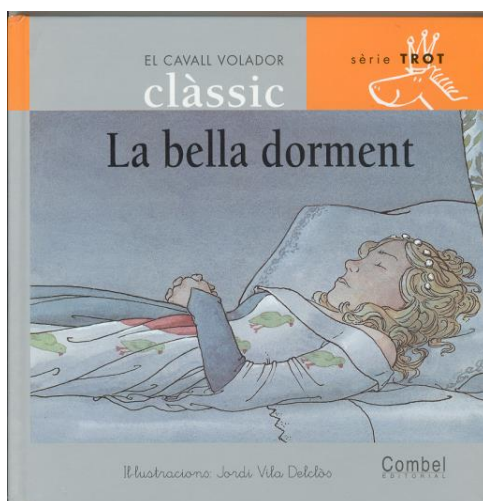
Loeffler-Delachaux atribueix també un significat còsmic al fus, que simbolitzaria "el començament del dia, o l'origen d'un món en el moment en què els àtoms que el formen estan polaritzats pel magnetisme còsmic". També la mateixa autora, en adonar-se que, a les tribus primitives i també ara a l'Àfrica equatorial, l'ensenyança dels nens es confia a persones grans que no pertanyen a la família, pensa que la filadora inicia l'adolescent torbada cap a la seva metamorfosi.

En relació al número de fades, en els casos en que se'n parla de 7, es pot interpretar com a símbol dels 7 dies de la setmana, de les 7 notes musicals, dels 7 colors de l'espectre, etc.

En relació al bosc també hi trobem diverses interpretacions, així és la representació del sagrat, del temple, al qual el Príncep s'acosta amb desig i temor. Però és a l'Índia on es troba el símbol d'una vegetació que cal apartar per poder penetrar a la nova civilització.

Loeffler-Delachaux diu (*Symbolisme des Contes de fées*) que el somni col·lectiu de la cort indicaria el temps de repòs entre dues encarnacions i que aquesta inextricable vegetació substitueix el gegant enterrat, en el cos del qual cal introduir-se per penetrar en el que és secret (llegenda finlandesa del poema èpic *Kalevala*). Segurament, però, pot representar la cambra prohibida. Per aquesta autora, penetrar en el cos de la persona adormida representa, en el sentit profà, la còpula; en el sentit sagrat, la imatge de la irrupció del conscient en l'inconscient; en el sentit iniciàtic, el descobriment dels arcs d'una civilització desapareguda.

En els himnes vèdics l'oficiant s'ha de trobar aïllat i protegit: les portes del lloc, envoltat per estaquas, només s'obrien en hores solemnes ("Obriu-vos, portes eternes", es cantava en el ritual). La protecció i l'aïllament del taumaturg s'aconsegueixen mitjançant un traçat infranquejable per als poders ocults hostils. Així, el bosc constitueix l'aïllament ritual. En el cas de Sigurd (heroi legendari de la mitologia nòrdica), es substitueix el bosc per un cercle de flames. Saint-Yves descobreix això en l'arbre de Surya-Bai, l'arbre sagrat al peu del qual Buda va rebre la iniciació.

Valor actual

Així, com diu Bruno Bettelheim, la història de *la Bella Dorment* inculca als petits que un succés traumàtic pot tenir conseqüències molt satisfactòries. El relat suggereix la idea que aquests esdeveniments s'han de prendre molt seriosament, però no per això cal témer-los (Bettelheim, 1999: 243).

Les belles adormides

La Bella dorment té moltes companyes de viatge, tot seguit en donarem una relació:

Podem començar per la valquíria Brunhilda, endormiscada per Odín, però hi ha antecedents també en el somni d'Adonis i d'Osiris, i també en la inactivitat de la verge Persèfone.

Com a exemple de belles adormides podem parlar de Loys Brueyre (*Contes populaires de la Grande Bretagne*) que cita *La princesse grecque et le jeune jardinier*, *Vieillesse d'Oisin*, *L'enchantement du comte Gérald*, *Musique du ciel* i *Les escaliers du géant Mac Mahon*.

Altres exemples són els de Bujeaud, *Chansons populaires de l'Ouest*, 1866, -una jove camperola s'adorm al bosc i es casa amb el tercer cavaller-. El fill del pescador desperta la princesa Tornassol (Luzel, cinquè informe dels Arxius de les Missions Científiques). La història de Surya-Bai (Frère, Old Beccan Days) és més completa: la filla d'una lletera, arravatada per unes àligues, és raptada pel fill d'una ogressa i s'adorm. El rajà la desperta i es casa amb ella; la primera dona del rajà l'ofega i Surya es transforma en diverses plantes per, finalment, tornar a trobar la seva mare i l'amor de rajà.

El somni letàrgic es troba també al *Tapís volador* i *El bonet invisible* (Glinski, Hachette, 1864), on tot un país s'ha quedat adormit com a càstig del cel, com a *Les mil i una nits* (La història del cavall encantat).

El poeta cretenc Epimèrides parla, sis-cents anys abans de Jesucrist, del somni d'un jove que penetrà a una caverna, on dormí per un espai de cinquanta-set anys.

La llegenda dels set dorments és molt coneguda a Orient: uns cristians es van amagar en una cova perquè eren perseguits per l'emperador Deci, l'any 251, quan els van trobar, l'emperador va fer tapiar la cova perquè hi morissin, però els germans màrtirs hi dormiren durant cent cinquanta-set anys. Finalment un altre exemple, l'emperador Frederic Barbarroja dorm encara sota la muntanya de Kyffhoeuser, al país de Turíngia.

Les princeses dormiten "com els records en el fons del nostre inconscient" i el príncep encantador que les desperta es "el nostre conscient, que evoca les imatges ancestrals necessàries per la seva afició" (Loeffler-Delachaux).

Algunes d'aquestes princeses només estan tancades en una torre, o en un pou "posades al marge de l'acció". Tal es el cas del conte tàrtar *Ak-Beyaz*, filla d'Abdalà Yusuf (ed. Lehoucq, 1783).

Altres contes semblants:

- El Somni encantat
- El taüt de vidre
- El soldat de Nàpols
- El Capità de la Novena
- La casa petrificada
- Bella Dorment (Xile)
- Bella Dorment (Suècia)
- Bella Dorment (ESTATS UNITS, Kentucky)
- La Bella Dorment i els seus fills
- Bella Dorment al Bosc
- El fill d'un rei
- La història del Príncep L'Amor
- Sol, Lluna i Talia
- Sol i Ana Perla
- Troylus hi Zellandine
- El jove esclau

Bibliografia

Bettelheim, Bruno. *Psicoanàlisi de los cuentos de hadas*. pàgs. 315 a 331.

Calvino, I. nota 139 de *Cuentos populares italianos*. pàg. 917.

Fernández Rodríguez, Carolina. *La Bella Durmiente a través de la historia*. Universidad de Oviedo, 1998.

Friedel Lenz en Rudolf Steiner, Ursula Grahl i altres. *La sabiduria de los cuentos de hadas*. Ed. Escuela Española, Madrid 1998.

Rousseau E-L. *La otra cara de los cuentos*. Tikal, 1994. Pàg. 45 a 102.

Vídeos

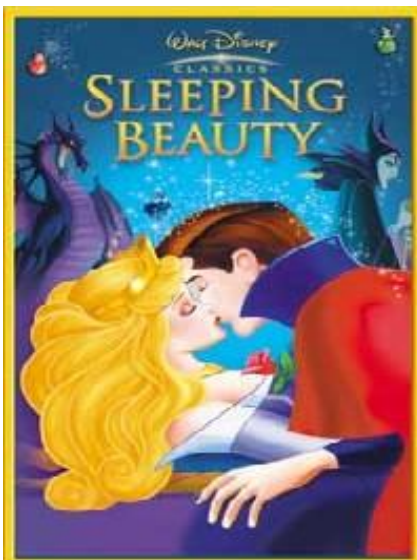
Català, 10' 11'

Castellà 1, 8'30

Castellà 2, 10:00

Castellà 3 1h 10' 07 (sud-americà)

Cinema

Director: Clyde Geronimi

País: Estats Units, Factoria Disney,

Any: 1959